надто скандальні річи, тоді й зрозуміємо, чому рівень львівського університету стоїть так низько, і чому він не притягає до себе чужої молодіжи, як иньші університети. А львівський сенат намісь попрацювати над зміною таких відносин, працює над нищенєм Русинів. Чи і на скілько йому се вдасть ся, побачимо в недалекій будучности.

Закидають нам вічно, що в нас нема кандидатів на професорів, а хочемо мати університет. Так, таких як отут представлені, не маємо і не хочемо мати, а таких, як прим. на медичнім факультеті, де майже що місяця габілітуєть ся якийсь практичний львівський лікар, що не займав ся ніколи специяльними студиями, моглиб ми мати аж занадто. Маймо надію одначе, що на випадок заснованя українсько-руського університету найдемо далеко ліпші сили, по части в Австриї, по части й поза нею.

Володимир Гнатюк.

II. Одиссея перевертня.

В ґазетах подані вже були звістки про те, як витали звісного нашого землячка д. Вергуна в Київі та Москві, куди він вибрав ся з відчитами про „Славянську ідею“, а специяльно про положенє „Зарубежної“ Руси, про конечність викоренити українофільство. Подаємо тут читачам докладнійші звістки про сей інтересний епізод з історії „Славянської взаїмности“ в двох дописях, які ми одержали про се з Київа та Москви.

I. Д. Вергун у Київі. Д. 17 листопада на загальних зборах „Славянскаго благотворительнаго общества“ в Київі виступив д. Вергун із відчитом про Галичину. Що міг сказати на сю тему відомий редактор „Славянскаго Вѣка“, та ще до того в товаристві, якого головою і керманичем єсть не менш відомий проф. Флоринский, вже наперед можна було вгадати; знала се мабуть добре й публіка, що зібралась на відчит, але, як виявилось, слухати його не схотіла... „Великій русскій народ, — так шумно почав д. Вергун, — стоитъ, опираясь одной ногой на горы Кавказа, а другой на Карпаты. Подъ ногой, упирающейся въ Кавказъ, земля трещитъ (!) и чувствуется великая мощь и сила. Другая же нога богатыря изранена, отъ нея отрублены три пальца: Русь галицкая, Русь буковинская и Русь угорская или венгерская“... Д. Вергун,

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-08-02 14:28 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112107989979
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

певна річ, не тямив, скільки комізму в фіґурі „богатиря“, що стоїть роскрячивши ноги, і вважав такий початок дуже ефектовним; отже на російську публїку, що від таких ефектів уже відвикла і виросла давно з пелюшок тріскучого славянофільства, „ефектовний“ початок зробив зовсїм не таке вражіннє, якого сподївав ся лєктор. Коли д. Вергун сказав далї, що „варварскій терминъ „русинскій“ создан поляками“, серед обуреної публїки почулись свистки, вигуки: „геть“, „зрадник“, „долой“, „pereat“ і т. и. Хвилин з двацять тяглись отсї протести, але д. Вергун непохитно витримав перший напад і, коли втихомирилось трохи, почав свій відчит знову. Але скінчити йому не довелось: незабаром обуренє прорвалось удруге з далеко більшою силою і на сей раз лєктор мусїв утїкти з катедри, ухиляючись від стільця, що хтось із гурту пустив на його. В інтересах правди мусимо підкреслити, що бійку розпочали прихильники д. Вергуна. Скандал вийшов тим більший, що голова славянського товариства проф. Флоринский у своїй промові перед відчитом д. Вергуна зазначив „многолюдство нынѣшняго собранія“, як факт спочуття до діяльности товариства... Помилив ся!... Д. Вергун і серед заколоту на відчитї, і окремим листом до редакциї „Кіевлянина“ (ч. 320) заявляв, що він звик до боротьби „культурними“ засобами; теж саме, хоч фіґлярським способом, говорить і д. Неизвѣстный, автор фейлєтону в ч. 326 „Кієвлянина“. Ми нїчого не маємо проти боротьби єдино лиш культурними засобами; мало того, саме найщирійше наше бажанє, аби кожна боротьба раз-у-раз і скрізь провадилась тільки культурними способами. Але в словах і д. Вергуна і „Кієвлянина“ не можемо не добачати такого звичайного у нас непорозуміння, — двоїстої льоґіки, яку не раз зазначали ми вже в писаннях наших централїстів. Вони мовчать, коли „некультурна“ боротьба провадить ся проти їх ворогів (чи подав, напр., голос Вергун проти утисків української лїтератури?) і зараз починають кликати культуру, коли „некультурна“ боротьба зачепить їх. Коли їм се на руку, то хай буде усяка боротьба, включивши сюди й „Уставъ о предупрежденіи и пресѣченіи преступленій“, а коли не вигідно — тодї силоміць до себе тягнуть у союзники культуру, забуваючи, що нї від кого так не достаєть ся иньшим часом тій бідній культурі, як від їх же самих. „Всує“ вони й кричать про культуру; краще-б зробили, коли-б пригадали справедливі слова з Євангелія: „якою мірою міряєте, такою мірятимуть і вам“... Певна річ, можна „по человѣчеству“ пожалкувати,

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-08-02 14:28 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112107989979
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

що д. Вергуна спіткав у Росиї такий „сюрприз“, але разом із тим мусимо зазначити, що він сам його заслужив своєю нетактовністю і „культурність“ чи „некультурність“ тут ні до чого; навіть більше — згадки про культурну боротьбу в устах д. Вергуна та „Кіевлянина“ єсть лиш „жалкія слова“ без жадного тямку і змісту.

Може д. Вергунові та й иньшим „братушкам“ буде на другий раз наука — не переборщувать у своїх симпатіях... до чого — те вони сами гаразд знають. Протест проти відчита д. Вергуна в Київі надто виразно сьвідчить, як цінують діяльність таких панів у Росиї. А в тім, недаром є приказка, що горбатого хиба могила виправить: вони звернуть усе на „польськую інтриґу“, або й ще яку иньшу вигадають — та й край!... *С. Є.*

II. Д. Вергун у Москві. 21 падолиста в авдіторії Історичного Музею відбула ся публична лекция д. Вергуна. Запрошений „Славянським товариством“ д. Вергун мав на меті познайомити московське суспільство з становищем „зарубежной Руси“ і з славянством початку XX-го віку. Говорити про зміст сеї лекциї не будемо, бо певно він добре відомий читачам Літ. Наук. Віст. як з київських ґазет, так само й із „Славянскаго Вѣка“, де вона вся надрукована. Нам хочеть ся лише сказати декілька слів про становище, яке заняла московська публіка і преса супроти його автора. Люду, охочого послухати слова закордонного фільософа, зібралось доволї мало; сей факт можна пояснити двома причинами: або московське суспільство мало цікавить ся Галичиною й її житєм, абож воно ще раніш було добре знайоме з особою д. Вергуна і просто не схотіло марно гаяти часу й грошей. Можна думати, що в данному разї мала місце і та і друга причина. Отжеж і та нечисленна публіка, що зібралась послухати перли Вергунового красномовства, різко поділилась на дві партиї: з одного боку — більш численні прихильники ідей д. Вергуна й взагалї славянофільства, з другого — люде, що вважали своїм обовязком висловити протест проти гидких інсінуаций видавця „Славянскаго Вѣка“, як можна думати, головним чином Українцї. Таким робом були тільки люде зацікавлені, що йшли з певним наміром: одні робити овацию, другі висловляти протест. Отжеж безстороннього „російського інтелліґента“ який би неупереджено прийшов послухати і потім під вражіннєм промови сказати своє слово, свій погляд, на жаль сливе не було... Відбулась лекция. Хоча й не з таким „шумом“ як у Київі, не в таких яскравих фарбах, але всеж таки гидкі інсінуациї та образи

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-08-02 14:29 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112107989979
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

української, як і иньших наций, тай взагалї весь напрямок і тенденциї Вергунової „промови“ викликали численні свистки, псикання та протести, які довго не давали лекторови говорити. Цікаво зазначити той факт, що шановний доктор фільософії, виходячи з авдіторії, голосно признав ся, що він ніяк не сподївав ся, щоб у Москві, „серцї Росиї“ йому зроблено таке привітаннє; він не дивуєть ся, що його висвистали в Київі, там се робили, звісно, Поляки й Жиди, а Малороси навпаки зостали ся дуже задоволені його лекциєю (!? Ред.), алеж у Москві... ніяк не сподївав ся... Захищаючи себе (не з катедри, а на сходах) д. Вергун осьмілив ся навіть покликатись, яко на свого однодумця, на... Драгоманова, думки якого він... дуже поважає. Бідний небіжчик! певно кістки йому зворухнули ся в трунї від такого приятельства!...

Гучна лекция викликала досить цікаві рецензиї в московських ґазетах. „Москов. Вѣдом.“, звісно, побачили в протестї „польську інтриґу“. „Дерзкая виходка — каже ґазета — исходила, какъ полагаютъ, (цікаво знати хто саме „полагає“?) отъ кого-либо изъ Поляковъ, которые явились на лекцію въ довольно большомъ числѣ“. Туж саму „інтриґу“ побачила і друга ґазета „Русскій листокъ“, по словам якої „Москва доказала, что по составу населенія она не похожа на Кіевъ и что публицистъ, защищающій славянскую идею, будетъ въ этомъ серцѣ Россіи всегда желаннымъ гостемъ“; щож до протестантів, „какихъ-то неизвѣстныхъ личностей, дерзкихъ крикуновъ“, то се певно „поклонники идіотскаго панско-ксендзовскаго режима, господствующаго въ Галиціи, и процвѣтающей там австро-жандармской политики“. Переходячи до так званих лїберальних московських ґазет, мусимо зазначити дуже дивний факт: славутні „Русскія Вѣдомости“ проминули лекцию д. Вергуна цілковитим мовчаннєм. Дехто з людей полїтичних бачить у сьому ознаку „хорошого тону“, дехто-ж поясняє, що їм, мовляв, інакше й не можна було зробити, бо постійні перестороги цензури та остання тижнева заборона примушує їх промовчувати цікаві, живі факти. Добре, алеж ідучи далї сим шляхом швидко можна й зовсїм засушити себе, і з лїберальної російської ґазети стане якась суха мумія!

Друга московська ґазета дешевенького лїбералїзму, „Курьеръ“ зовсїм, як кажуть Росияне, „сѣла въ лужу“. Сей лїберально-буржуазний орґан, попросту кажучи, не второпав слів шановного славянофіля і після деякого вагання та прислухання, що скажуть

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-08-02 14:30 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112107989979
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

иньші, промовив і своє „поміркованє“ слово. Знаходячи, що лекция не заслугувала на демонстрацию, „виной которой надо считать неточную фразировку (sic!) лектора“, і що протести були викликані попередньою телеґрамою з Київа, „Курьеръ“ у сьвятій простоті переконує наівно Поляків, що в поясненню д. Вергуном слів „русскій“ „русинський“ не має нічого образливого для польської національности (?!). Щож до д. Вергуна, то останній на рецензента „Курьера“ справив враження досьвідної людини, яка вміє зацікавити авдіторию; до того-ж „въ дружеской бесѣдѣ (чи не за вечерею бува в славянофільскім „кружкѣ“ ?) онъ больше похожъ на человѣка, глубоко преданнаго своей идеѣ, хотя, видимо, настроенъ самымъ мирнымъ образомъ“.

Цілком правдиву і безсторонню рецензию під заголовком „Зарубежная рѣчь“ помістила у 322 числї ґазета „Русское слово“, ґазета, яка, що правда, ще не придбала слави „ліберальної“, та за останні часи значно змінившись до кращого, не побояла ся правдиво і просто розказати зміст лекциї і відношення до лектора публїки. Не мудрствуючи лукаво, ґазета дуже гарно розібрала, що уявляє з себе особа д. Вергуна, а його „зарубежныя слова“ до речи порівняла з „разглагальствованіями“ освистаного не що давно у Москві критика Волинского. Та ще краще на наш погляд висловилась ґазета „Новости дня“. Привожу цілком сю невеличку, але правдиву рецензию: „Вчора д. Вергун прочитав в Історичному Музеї свою публичну лекцию. Лекция, яка раніш уже була прочитана у Київі з „шумом“, але без успіху, в Москві зібрала доволї багато люду і мала у нас туж саму долю, хоча й в менш виразних формах. Був свист, були оплески, що силкували ся покрити його. Самий зміст лекциї — бідний і блїдий. Не варто було їхати з Відня до Москви, щоб сказати декілька сумнївних істин, рясно приправлених банальностями й квітками невмілого красномовства“. Коротко, але більше й не треба; принаймні не має „польської інтриґи“. До речі буде сказати, що лектор навіть і не казав про польську інтриґу; навчений гірким досьвідом він запобігав уживати сеї улюбленої фрази прихильників „Москов. Вѣдом.“ і в данному разї сказав навіть „нове слово“, а саме, що й рух „українофільський“ у Галичинї і лїтература й правопись фонетична, словом усе „младо-русинство“ (як висловив ся лектор) є не що иньше, як витвір австрийського уряду, який давить залежних від його вчителїв ґімназий і шкіл, а також громадських писарів, примушуючи

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-08-02 14:30 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112107989979
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

їх ставати у ряди українофілів; тільки незалежні лікарі, адвокати та знов учителї (якіж се саме?) „не стѣсняются говорить о желательномъ единеніи съ Россіей“ і належать усї до „общерусскаго, твердорусскаго теченія“.

Згадавши про австрийський уряд лектор запалившись здав ся самому собі трохи чи не героєм, мучеником: дорікаючи публїцї, головним чином молодїжі, доктор фільософії на сьвідка своєї щирости покликав своє минуле, те, що й він, мовляв, колись страждав, сидів у тюрьмі, тай тепера він не певен, чи не арештує його австрийський уряд, коли він повернеть до Відня. На жаль ми не відаємо, що має зробити з д. Вергуном австрийський уряд, та ми певні, що він від російського видавця „Славянскаго Вѣка“ одержить солїдну „запомогу“ після своєї тріумфальної подорожі по Росиї.

Ми забули зазначити ще один цікавий факт: показуючи урочисто орґани преси, що видають ся в Галичинї на „русскомъ языкѣ“, лектор чомусь знайшов кращим зовсїм не згадувати про „Молоду Україну“, „Волю“ і „Лїтературно-Наук. Вістник“, хоча згадав „Дїло“, „Буковину“ й „Громадський Голос“. Чи не розбір „Червоно русскихъ отзвуковъ“ спричинив ся до такої неласки шановного доктора фільософії?!

Москва 25 листопада. *Г. Ж.*

III. Два поклики.

Збирайте етноґрафічні матеріяли!

Надійшла зима, пора, яка надаєть ся найлїпше для записуваня етноґрафічних матеріялів тому, що селяне мають більше вільного часу тай сїльська інтелїґенция, сьвященники та учителї не мають багато роботи довгими вечерами. Користаючи з тої нагоди, звертаємо ся до всїх любителїв нашої народньої словесности з просьбою, щоби були ласкаві збирати етноґрафічні матеріяли та присилати до Наукового Товариства ім. Шевченка. Етноґрафічна Комісия Наук Товариства, що видала доси 10 томів „Етноґрафічного Збірника“, постановила видавати заокруглені, систематичні збірки матеріялів, із яких кожда буде творити для себе цїлість. Доси видала вона один том анекдотів і два томи казок. Вийшов також перший том приповідок, а цїла серія їх буде займати кілька томів. Надруковані вже раз матеріяли не будуть більше друкувати ся;

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-08-02 14:30 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112107989979
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google